

to the 2nd Temporary Exhibition: Unity in Islamic Art (Cairo 1958). 14. Abdurrahman Fehmî Muhammed, *Mevsû'atü'n-nukûdî'l-'Arabîyye ve 'İlmî'n-nüm-miyyât bi-mecmû'ati Methafî'l-fennî'l-İslâmî* (Kahire 1965). 15. *Catalogue général du Musée de l'art islamique du Caire* (Le Caire 1971 [Institut Français d'Archéologie Orientale]). Eser Gaston Wiet'e ithaf edilmiştir. 16. Abdür-raûf Ali Yûsuf (Abd al-Ra'ûf Alii Yuusuf), *The Museum of Islamic Art: Recent Acquisitions and Craft Implements* (nşr. Museum of Islamic Art, Cairo 1978). 17. Gaston Wiet, *Catalogue général du Musée arabe du Caire: Objets en cuivre* (Cairo 1984). 18. Mâyise Mahmûd Dâvûd, *el-Meskûkâtü'l-Fâtîmiyye bi-mecmû'ati Methafî'l-fennî'l-İslâmî bi'l-Kâhire* (Kahire, ts. [1991 ?]).

BİBLİYOGRAFYA :

G. Wiet, *Musée national de l'art arabe*, Le Caire 1939; Mohamed Mostafa, *The National Museum of Arab Art in Cairo*, Cairo 1949; a.mlf., *Methafü'l-fennî'l-İslâmî*, Kahire 1954; a.e.: *The Museum of Islamic Art* (trc. Fatma M. Mostafa), Cairo 1955; Akila Chirine, *Musée d'art islamique*, Cairo, ts. (Arab World Printing House); Abdurrahman Zeki, *Mevsû'atü medîneti'l-Kâhire*, Kahire 1987, s. 247; *Museum of Islamic Art: 1403/1983 A.D.*, [baskı yeri ve tarihi yok] (nşr. Cairo Egyptian Antiquities Organization).

TÂRİK AHMED FEREC

METHİYE

(المديحة)

Klasik Arap,

Fars ve Türk edebiyatlarında kişi ve topluluklarla çeşitli mekânların övülmesi maksadıyla yazılmış şiir.

Sözlükte “övmek, birinin meziyetlerini dile getirmek” anlamındaki **medh** kökünün sonuna nisbet eki getirilerek yapılmış olan **medhiyye** kelimesi Türkçe’de “övgü şiiri” mânâsında kullanılan bir edebiyat terimidir. Methiye daha çok kasîde şeklinde yazıldığından önceleri “kasîde-i medhiyye” olarak anılmış, daha sonra sadece medhiyye şekli kullanılmıştır. Arap edebiyatında ise genellikle **medh**, **medîh**, **medîha**, **ümdüha** ve **midha** kelimeleri kullanılır.

Kur’ân-ı Kerîm’de birçok esmâ-i hüsnâ ile zât-ı ilâhiyye, başta Hz. Muhammed olmak üzere peygamberler (Meryem sûresi altı peygamberin övgüsünü içermektedir, 19/12-15, 30-34, 41-58), çeşitli nitelikleriyle müminler, ayrıca cennet, cennet ehli ve cennet nimetleri övüldüğü gibi Re-

sûl-i Ekrem de ismen birçok sahâbîyi mânevî meziyetlerini ifade ederek övmüş, ümmetin kendisi de birçok şair tarafından methedilmiştir. Ancak Hz. Peygamber gerçeklerle bağdaşmayan, fazilet ve ahlâka ters düşecek şekilde abartılı övmeyi menetmiştir (Wensinck, *el-Mu‘cem*, “mdh” md.). Edebî anlamda medih, takdir ve şükran duygularını dile getirmek ya da maddî bir menfaat elde etmek amacıyla daha çok fertlerle ilgili olmakla birlikte kabile, toplum, millet, ülke, vatan, şehir vb.nin güzel sıfat, meziyet ve erdemlerinin anlatıldığı şiirlere de methiye denilmiştir.

Övülme ve beğenilme arzusu insanın fıtratında bulunduğundan övgü şiirleri insanlık tarihi kadar eskidir. Bu sebeple medih Arap şiirinde en çok işlenen konuların başında yer alır. Fahr, mersiye, hamâse, gazel, hamriyyât gibi türlerin temelinde de medih vardır. Eski Arap şiirinin ilk devirlerinde medih yaygın değildi. Yapılan iyiliklere karşı kadirşinaslık ve teşekkür olarak nazmedilmiş methiye niteliği taşıyan bazı parçalar dışında bu dönemlere ait örnek bilinmemektedir. İslâm’dan önceki övgü şiirlerinde fertlerden çok kabileler methedilmiştir. Ancak milâdî VI. yüzyılda başta Meymûn b. Kays el-A’sâ olmak üzere Nâbîga ez-Zübânî ve Zühêyr b. Ebû Sûlmâ gibi şairlerin elinde şiirin bir kazanç vasıtası haline dönüşmesiyle birlikte methiyelerde hızlı bir gelişme olmuştur. Önceleri kasidenin içinde küçük bir kıta halindeyken A’sâ’nın kasidelerinde olduğu gibi seksen beyti aşan övgüler yazılmış, zamanla bunları kaleme alan şairlere verilen ödüller artırıldığından şiirler de uzamıştır. Şiirin saraylara yönelerek kazanç vesilesi haline gelmesi bir taraftan methiyelere daha fazla özen gösterilmesine sebep olmuş, diğer taraftan şiire bir sunîlik getirmiş, hatta Zühêyr b. Ebû Sûlmâ, övülenlerin daha fazla beğenisini kazanmak amacıyla üzerinde bir yıl çalışılan uzun kasidelerin (havliyyât, münakkahât) ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Şairlerin genellikle kabilelerini, bazan da kendilerini tehdit ve tehlikelerden korumak amacıyla devlet başkanlarına hitaben nazmettikleri özür beyanı, af ve merhamet dileyen şiirler en eski methiyeler olarak bilinir. Nâbîga ez-Zübânî (ö. m. 604), Münzirî ve Gassânî krallarına hitaben nazmettiği ‘tizâriyyâtı ile tanırırsa da bu nevi şiirlerin ortaya çıkışı daha eskidir.

Kudâme b. Ca’fer eski Arap şiirinde methi insanın doğuştan sahip olduğu kalıcı dört temel erdem olan akıl, adalet, şecaat ve iffet ile bunların birbirleriyle olan münasebetlerinden doğan çeşitli özelliklere bağlamakta, onların dışında taç, taht, zenginlik gibi geçici sıfatlarla yapılacak övgüleri hatalı bulmaktadır (*Nağdû’s-sîr*, s. 95-117, 184-187). Aslında bu dört özelliği eski Yunan şiirinde ilk defa Eflâtun ve öğrencisi Aristo söz konusu etmiştir. İbn Reşîk el-Kayrevânî bu hususları en ideal medih özellikleri olarak görmekte, geçici ve bedenî niteliklere yönelik olarak yapılacak övgüyü de geçerli saymaktadır (*el-‘Umde*, II, 129). Ayrıca Kudâme ve İbn Reşîk kral, halife, vezir, vali, kumandan, kadî ve kâtiplerin makam ve görevlerine uygun düşecek övgü kalıplarını saymıştır. İbn Reşîk bunların dışında kalanların sadece meslekî başarıları, dinî ve ahlâkî özellikleriyle övülmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Fârâbî, İbn Sînâ ve İbn Rüşd gibi İslâm filozofları da methiye Aristo’nun sanat felsefesi bağlamında tartışmışlar; onun ahlâkî değerleri yüceltici ve iyi amellerde bulunmaya teşvik edici yönü üzerinde durmuşlardır.

Gelişimini Câhiliye devrinde tamamlamış olan planlı klasik kasidenin ana bölümünü medih kısmı oluşturur. Diğer bölümler onun mukaddimesi ve hâtimesi konumundadır. Çünkü planlı kasidede şair memduhın övgüsüne geçmeden önce hayal ve hâtıralar arasında bir yolculuğa çıkarak bütün insanlığın ortak ilgi alanı olan gençlik ve aşk maceralarının ardından hedefine ulaşmak için yaptıklarını ayrıntılarıyla tasvir eder. Bundan sonra methiye kısmına geçilir ve genellikle kasîde kısa bir fahiye bölümüyle son bulur (bk. KASİDE).

Gerek Câhiliye döneminde gerekse İslâm’dan sonra övgü kasidelerinin gelecekleşmiş olan bu bölümlerine bâdiyeli-şehirli bütün şairler tarafından uzun bir süre özenle riayet edilmiştir. Nitekim İbn Kuteybe ve ona uyanlar bu geleneğin dışına çıkanları eleştirmişlerdir (*eş-Şîr ve’s-şu‘arâ*, I, 74). Konuyu akılcı bir yaklaşımla irdeleyen İbn Reşîk çöl hayatı yaşamamış olan şehirli şairlerin çölden, çöl yolculuğundan, onun sıkıntı ve eziyetlerinden söz etmelerini şiir sanatı açısından gerçekçi ve doğru bulmaz. İslâm devrine girildiğinde Arap şiirinde methiye karşılığında maddî kazanç sağlama geleneği iyice yaygınlaşıp yerleşmiş bir durumdaydı. Mekke’de Hz. Peygamber’in ortaya

çıktığını duyan Meymûn b. Kays el-A'şâ bir methiye nazmetmiş ve sırf mükâfata nâil olmak için Yemâme'den Mekke'ye gelmişti. Bu güçlü şairin müslüman olması ve dolayısıyla İslâm'ın kuvvet kazanmasından endişelenen Kureyşliler kendisine 100 deve vererek şairi geri çevirmiş ve Resûl-i Ekrem'le görüşmesini engellemişlerdir.

Kur'an'da susuz develer gibi vadi vadi, kapı kapı dolaşan, azgınlarla arkadaş olan ve gerçek dışı şiirler üreten şairlerin yerilmesi (eş-Şuarâ 26/224-226), çeşitli hadislerde yalan ve bâtil övgülerle yüze karşı yapılmış medihlerin yasaklanması övgü şiirlerine itidale dayalı gerçekçi bir anlayış getirmiştir. Bunun sonucunda Hz. Ömer gibi ileri gelen bazı sahâbiler, şairlerin bu tür methiyeler karşılığında bağış almasını hoşgörülle karşıladıkları gibi Câhiliye devrinin ünlü şairi Zühre b. Ebû Sülmâ'yı da övdüklerini sadece onlarda bulunan sıfatlarla methetmesi sebebiyle takdirle karşılamışlardır. Başta "şâirü'n-nebi" Hassân b. Sâbit olmak üzere Kâ'b b. Mâlik, Abdullah b. Revâha ve Ma'n b. Evs gibi ilk müslüman şairlerin Hz. Peygamber ve müminler için nazmettikleri methiyelerde bu itidal ve gerçekçi anlayış hâkimdir. Ayrıca şairlere beytûlmâlden yardım sağlandığı için menfaat uğruna yalan, abartı ve tekellûf dolu övgülerin nazmedilmesi azalmış, birçok şairin şiirinde İslâmî değerler terennüm edilmiş, övgü fertlerden ziyade yeni dinin tanınmasına ve toplumun sorunlarına yönelmiş, büyük ölçüde çöl hayatıyla ilgili girişler azalmıştır. Bu türün en eski örnekleri arasında Resûl-i Ekrem için müşrik Meymûn b. Kays el-A'şâ'nın yazdığı kaside yer alır. Ondan sonra Kâ'b b. Zühre'nin kasidesi gelir (bk. KASİDETÜ'L-BÜRDE). Hz. Peygamber'in vefatı için yazılan methiyelerin birçoğunda mersiye özellikleri de yer almıştır. Onunla birlikte Ehl-i beyt'inin de övüldüğü, Kümeit el-Esedî, Di'bîl el-Huzâî, Mihyâr ed-Deylemî ve Şerîf er-Radî gibi şairlerin methiyelerinde bu nitelik açıkça görülür. Resûl-i Ekrem'in vefatının hemen ardından sahâbe tarafından nazmedilmiş şiirlerin mersiye olduğunda ihtilâf bulunmamaktadır. Fâtımîler'le Memlûkler devrinde Peygamber övgüleri doruk noktasına ulaşmış ve VII. (XIII.) yüzyılda Bûsîrî, İbnü'l-Fâriz, Emînüddin el-Erbilî ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin kasideleriyle Peygamber övgülerine tasavvufi coşku ve renk gelmiştir.

VIII. (XIV.) yüzyılda Safiyyüddin el-Hillî'nin *el-Kâfiyetü'l-bedî'yye*'siyle, genel-

likle adedi 150'ye ulaşan beyitlerin her birinde en az bir edebî sanatın icra edildiği "bedî'yye" adlı uzun kasidelerle Resûl-i Ekrem'e ait methiyeler çığırı açılmış, İbn Câbir el-Hevârî el-Endelûsî, İzzeddin el-Mevsîlî, İbn Hicce el-Hamevî, Şa'bân el-Âsârî, Celâleddin es-Süyûtî, Âişe el-Bâûniyye ve Abdülganî en-Nablûsî gibi birçok kişi nazmettikleri bedî'yyelerine şerh de yazmışlardır (bk. BEDÎYYÂT). Öte yandan Endülüs ve Kuzeybatı Afrika'nın melik ve halife saraylarında, her yıl Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümü kutlamaları münasebetiyle düzenlenen şiir yarışmalarında derece alan ve "mevlidiyye / milâdiyye / 'idiyye" adları verilen, İbn Haldûn, İbn Hâtîme, İbn Zümrek ve Lisânüddin İbnü'l-Hatîb gibi müellif ve şairlerin nazmettiği kasideler de Peygamber övgüleri arasında önemli bir yer tutar. Ayrıca Muhammed Abdür-raûf el-Münâvî, Mustafa Zeynüddin el-Hımsî ve Ca'fer b. İsmâil el-Berzencî gibi nâzımların mevlid türü manzumeleri de bu arada sayılabilir. Ancak gerek tasavvufî mahiyette gerekse mevlid ve mevlidiyye türündeki methiyeler bazılarına küfür ve dalâlet olarak nitelendirilebilecek olan abartılar içerir. İslâm'ın ilk yıllarından günümüze kadar Resûl-i Ekrem hakkında methiye yazmayan çok az Arap şairi vardır. Peygamber methiyelerini *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye* gibi isimler altında toplayan ve inceleyen eserler telif edilmiştir. Bu tür kitaplar arasında Zekî Mübârek'in *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye fi'l-edebi'l-Arabî* (Kahire 1935), Yûsuf en-Nebhânî'nin *el-Mecmû'atü'n-Nebhâniyye fi'l-medâ'ihî'n-nebeviyye* (Beyrut 1309) ve *Sâbikâtü'l-ci'yâd fi medhi Seyyidi'l-'ibâd* (Beyrut 1975), Muhammed b. Sa'd b. Hüseyin'in *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye* (Riyad 1406/1986), Selâhaddin es-Sibâî'nin *Ğurretü'l-medâ'ihî'n-nebeviyye* (Kahire 1991) ve M. Sâlim Muhammed'in *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye* (Beyrut 1417/1996) adlı eserleri sayılabilir. Mahmûd Sâmî el-Bârûdî ile Ahmed Şevkî'nin de bu alandaki kasideleri meşhurdur.

Emevîler devrinde methiyeler şairlerine verilen bol ve değerli hediyelerin etkisiyle daha da gelişerek Arap şiirinin en itibarlı türü haline geldi. Şairler arasında Ahtal, Nâbiga eş-Şeybânî, Zürrumme, Accâc ve oğlu Ru'be gibi methiyenin bütün bölümlerine yer veren ve çöl hayatının izleriyle Câhiliye devri methiye geleceğini sürdürenler olduğu gibi Cerîr b. Atıyye, Ferezdak, Küseyyir, Kutâmî, A'şâ Hermdân gibi eski övgü kasidelerinin ge-

rek sıralanmasında gerek çöl hayatı izlerinin hafifletilmesinde yaptıkları değişikliklerle birlikte övgüye İslâmî öğeler katmış olan muhafazakâr şairler de vardır. Bunlardan başka şiirlerini köy hayatı, çöl ve tabiat tasvirlerinden arındırıp girizgâhta gazeli hâkim kılmak gibi methiye yerine ve şehirli bir zevk getiren İbn Kays er-Rukayyât, İbrâhim b. Herme, Zeyd b. Amr el-Ahvas, Nusayb b. Rebâh gibi şairler de olmuştur. Ayrıca Emevîler'i, Zübeyrîler'i (Abdullah b. Zübeyr taraftarları), Şîa ve Hâricîler'i öven siyasî, dinî grupların şairleri de bu dönemde önemli eserler meydana getirmişlerdir. Cerîr, Ferezdak ve Ahtal'ın "nekâiz" (atışmalar) türü şiirleri arasında da methiyeler bulunuyordu. Bu dönemde methiye mizahî çeşni getiren ilk şair Hakem b. Abdel'dir. Bu tür Abbâsîler devrinde Ebû Dülâme ile doruk noktasına ulaşmıştır.

Abbâsîler döneminde başta halifeler olmak üzere devlet ricâlinin mâlikâne ve saraylarının kapılarını sonuna kadar şairlere açmaları neticesinde bazılarının küfre vardığı ileri sürülen aşırılık ve abartılarla dolu uzun methiyeler çığırı açılmış oldu; zalimler, en ideal sıfatlarla övüldü. Buhtûrî ve Mervân b. Ebû Hafsa gibi şairler bu özellikteki methiyeleriyle büyük mükâfatlar elde ettikleri gibi Mervân b. Ebû Hafsa da Emevî ve Abbâsî devirlerinde övgüleriyle yüklü servet elde eden şairlerden olmuştur. Hârûnürreşîd zamanında saraya sunulan methiyeleri değerlendiren ödüllendiren Dîvânü's-şîr dairesi ihdas edildi. Bu dönemdeki methiyelerin bir kısmı zamanın tarihî olaylarını da yansıttığından birer belge niteliğine sahip olmuştur. Taberî'nin birçoğunu tarihine tam olarak aldığı bu örnekleri Seyyid el-Himyerî'nin Hz. Ali'ye dair nakillerini, Eşca' es-Sülemî'nin Hârûnürreşîd'in Bizans'a karşı kazandığı zaferini, Ebû Temmâm'ın Mu'tasım-Billâh'ın Ammûriye (Amarion) seferini anlatan methiyelerini eklemek gerekir. Hamdânî Hükümdarı Seyfûddevele'nin saray şairi Mütenebbî'nin onun hakkında ayrı bir divan teşkil edecek kadar çok olan methiyeleri (Seyfiyyât), Haçlı seferlerine hükümdarın maiyetinde katılan şairin gözlemlerini aktarması bakımından tarihî belge değerindedir.

Memlûkler zamanından itibaren câizelerin azalmasına paralel olarak övgü şiirleri eski heyecanını yitirmekle birlikte Trablusşam'da hüküm süren Benî Ammâr ve bazı Selçuklu emîrleriyle ileri gelen birçok devlet adamına methiyeler ya-

zan İbnü'l-Hayyât et-Tağlebî yanında Bahâeddin İbnü's-Sââtî gibi şairler bu gele-neği sürdürmeye çalışmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "hmd" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "mdh" md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, "mdh" md.; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-su'arâ*, I, 74-76; İbnü'l-Mu'tez, *Tabakâtü's-su'arâ* (nşr. Abdüssettâr Ahmed Ferrâc), Kahire 1375/1951, s. 35, 251; Ebü'l-Hasan İbn Tabâtabâ, *İyârü's-şî'r* (nşr. Tâhâ el-Hâcîrî – M. Zağlûl Sellâm), Kahire 1956, s. 12-13; Kudâme b. Ca'fer, *Nağdû's-şî'r* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-İlmiyye), s. 95-117, 184-187; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, V, 79; VII, 224-268; X, 91; XIV, 231; XVIII, 169; Merzûbânî, *el-Müveşşah*, Kahire 1348, s. 269; İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-'Umde* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1353/1934, II, 122-136, 172-177; İbn Rüşd, *Telhîşu Kitâbî's-Şî'r* (nşr. C. E. Butterworth – Ahmed Abdülmecîd el-Herîdî), Kahire 1986, s. 67-108; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 329, 342; VI, 219; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, III, 173-174, 182-184, 186-190; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, III, 232; Zekî Mübarek, *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye*, Kahire 1354/1935, tür.yer.; Elmalılı, *Hak Dini*, I, 56-58; M. Zağlûl Sellâm, *el-Edeb fi'l-'asri'l-Memlûkî*, Kahire 1971, I, 227-233, 265-275, 648-783; II, 110-113; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 87-89; Mustafa Sâdık er-Râfî, *Târîhu âdâbî'l-Arab*, Beyrut 1394/1974, II, 52; Anâd Gazvân İsmâil v.dğr., *el-Edebü'l-'Arabî*, Bağdad 1394/1974, s. 237 vd.; Vehb Rûmiyye, *Bünyetü'l-kaşidetü'l-'Arabîyye*, Dimaşk 1418/1997, tür.yer.; Mustafa eş-Şek'a, *Fünûnû's-şî'r fi müctema'i'l-Hamdâniyyin*, Beyrut 1981, s. 185-232; İhsan Abbas, *Târîhu'n-nağd*, Beyrut 1404/1983, s. 194-201; Eymen M. Zekî el-Asmâvî, *Kaşidetü'l-medih*, Beyrut 1983, s. 15-82; M. Osman Ali, *Fi'l-Edebü'l-İslâmî*, Beyrut 1406/1986, s. 515-522; Muhammed b. Sa'd b. Hüseyin, *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye*, Riyad 1406/1986, s. 9, 10, 15 vd.; Mîşâl Âsî – Emîl Bedî Ya'kûb, *el-Mu'cemü'l-mu'faşşal fi'l-luğa ve'l-edebe*, Beyrut 1987, II, 1132-1135; Abdülhalîm Hıfî, *Şi'ru's-şâ'âlik*, Kahire 1987, s. 321-325; Nâyif Ma'rûf, *el-Edebü'l-İslâmî*, Beyrut 1990, s. 241-251; Yâsîn el-Eyyûbî, *Âfâku's-şî'r*, Beyrut 1415/1995, s. 103-137; Mahmûd Sâlim Muhammed, *el-Medâ'ihu'n-nebeviyye*, Beyrut-Dimaşk 1417/1996, s. 16-17, 47, 48-53, ayrıca bk. tür.yer.; Mustafa Uieyyân, *Naḥve menheci'l-İslâm*, Amman 1416/1996, s. 65-70; S. P. Stetterych, "Abbasid Panegyric and the Poetics of Political Allegiance: Two Poems of al-Mutanabbi on Kâfur", *Qasida Poetry in Islamic Asia and Africa* (ed. S. Sperl – C. Shackle), Leiden 1996, I, 35-63; Kenan Demirayak, *Abbâsî Edebiyatı Tarihi*, Erzurum 1998, s. 66-72; G. M. Wirkens, "Madîh, Madḥ", *El²* (Fr.), V, 959; J. S. Meisami, "Madîh, madḥ", *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami – P. Starkey), London 1998, II, 482-484.

İSMAİL DURMUŞ

□ FARS EDEBİYATI. İslâm'ın İran bölgesine yayılmasından sonra doğan yeni Farsça şiirin (şi'r-i Derî) Arap edebi-

yatı tesiriyle esas nazım şekli kaside ve başlıca konusu da methiye olmuştur. Bölgede hâkimiyet kuran Tâhirî, Saffârî ve Sâmanîler, Emevî ve Abbâsî halife ve vezirlerinin yolundan giderek edebiyata değer verdikleri gibi şairleri de himaye etmişler, siyasetlerini ve güçlerini yayıp pekiştirmek için özellikle medih şiirlerinden faydalanmışlardır.

Fars edebiyatında dinle ve dinî şahsiyetlerle ilgili olan bazı istisnalar dışında methiyelerin çoğu sultan, şah, vezir, emîr gibi yöneticilerle zenginler ve âyan hakkında yazıldığı için methiye denilince saray ve çevresini öven şiir akla gelmektedir. Bir kısmı gerçekten sanat sever olan yöneticiler genelde rakiplerine karşı propaganda yapmak, şair ve âlimleri saraylarında ağırlayarak ihtişamlarını onların eserleriyle etkin ve sürekli kılmak, makam ve riyaset hırslarını tatmin etmek, dönemlerinin tarihini arzularına uygun şiirlerle şekillendirmek yanında şahsî üzüntülerini ve mutluluklarını şairlerle paylaşmak için onlara ayrı bir önem vermişlerdir. Şairler de ihtiyaçlarını gidermek, övdüklerinin itibarına denk bir şöhrat kazanarak melikü's-suarâlık gibi yüksek makamlara ulaşmak ve eserlerini kalıcı yapmak için yönetici / hâmilere ihtiyaç duymuşlardır. Dolayısıyla baştan beri birçok şair, maaş veya câizeler karşılığında yöneticileri ve onların yakınlarını övmek için sarayda resmen görev almış, yöneticilerin başarısını, liyakatini, dindarlığını, cömertliğini, kahramanlığını, adaleтини, ilmini ve zenginliğini abartılı biçimde övmüştür. İran edebiyatı tarihinde methiyecilere en çok Sâmanî, Gazneli, Gurlu, Selçuklu ve Hârizmşahlı yöneticilerin ittifak ederek câize verdiği görülmektedir. Gazneli Sultan Mahmud ve oğlu Mesud ile Selçuklu Sultanı Sencer bunların en önde gelenlerindendir. Rûdekî, Unsûrî, Zeynebî gibi şairlere verilen ödüllerin diğer şairleri kıskandıracak kadar büyük olduğu bilinmektedir.

Methiyecilik bir tür meslek sayıldığı için methiyeci şairin övdüğü kişiler hakkındaki mübalağalarla dolu ifadeleri tabii görülmekteydi. Şair ve yöneticilerin bu tutumları şiirde rekabete yol açtığından güçlü ve başarılı şiirlerin yazılmasını teşvik etmiş, böylece Fars edebiyatının gelişmesini sağlamıştır.

Farsça methiyelerde ayrıca dinî ve millî bayramlar, düşün ve şenlikler, av ve eğlenceler, yolculuklar, savaş ve fetihler, resmî görüşmeler, yönetici ve yakınlarının vefatı, saray, kervansaray, köprü, medre-

se, mescid vb. imar faaliyetleri gibi sosyal konular da yer almıştır. Bunlar hesaba katıldığında methiyelerin kendi dönemleriyle ilgili tarihî, dinî, içtimai ve ahlâkî bilgiler de içerdiğini söylemek gerekir.

Fars şairleri zevkleri ve yeteneklerine göre methiye için gazel, kıta vb. şekiller kullanmışlarsa da konular daha çok kaside tarzında işlenmiştir. Çünkü kaside özellikle beyit sayısının çokluğu ve kafiye'nin verdiği kolaylık bakımından diğer türlerden daha elverişli olmuştur. Ayrıca sanattaki başarının derecesi iyi bir kaside yazmaya bağlı sayıldığından şairler yeteneklerini daha çok bu nazım şekliyle ortaya koymaya çalışmışlardır.

Farsça methiyeler genel olarak Allah'a, Hz. Peygamber'e ve din büyüklerine, saray ve çevresindeki yöneticilere, ahlâkî ve dinî özelliklere sahip devlet adamlarına yazılmıştır. Safevîler döneminde yaygınlaşmakla birlikte daha önce Kisâ-yi Mervezî, Nâsır-ı Hüsrev, Senâî, Ferîdûddin Attâr, Muhteşem-i Kâşânî dinî methiyeler kaleme alırken Sa'dî-i Şîrâzî ahlâkî öğütler ve eğitici nükteler içeren ilk methiye şairlerinden sayılmaktadır. Fars edebiyatında mensur methiyelere de rastlanmaktadır. Sa'dî'nin *Gülüstan*'ı ve Nizâmî-i Arûzî'nin *Çehâr Makâle*'si gibi mensur klasik eserlerin hemen tamamı bu niteliktedir.

İslâm'dan önce Sâsânî saraylarında şarkıcıların (hunyâger) şahlara methiyeleri ve Bârbed'in Hüsrev-i Pervîz zamanında söylediği övgü şarkıları (hüsrevânî) günümüze kadar gelmiştir. Fakat İslâm sonrası en eski methiye, *Târîh-i Sîstân*'a göre Vasîf-i Sîstânî'nin Saffârîler'in kurucusu Ya'kûb b. Leys (ö. 265/879) hakkında söylediği, kısmen zamanımıza intikal eden kasidedir. Teşbîb, medih ve dua kısımlarını içeren tam bir kaside olarak ilk methiye ise Rûdekî'nin Sâmanî Emîri Ebû Ca'fer için söylediği "Mâder-i Mey" adlı şiiridir.

III. (IX.) yüzyılın ortalarından itibaren iktidarlarını kuvvetlendiren Tâhirîler zamanında daha çok Arapça'ya önem verildiğinden Fars şiiri pek gelişmemiştir. Fakat eski İran geleneklerine ve millî kültüre değer veren Saffârîler ve Sâmanîler iktidara gelince Emevî ve Abbâsî halifeleri gibi sanatı teşvik edip saraylarında şairlere yer vermişlerdir. Firûz-ı Meşriki, Ebû Sâlik-i Gûrgânî bu şairlerdendir. Fars şiirinin önderi sayılan ve kendi ifadesine göre methiyelerine karşılık yüz binlerce dinar alan Rûdekî başta olmak üzere Ebû Şekûr-i Belhî, Kisâ-yi Mervezî, Emmâ-